

Д.є.н. Турянський Ю.І.,

член НКР Конституційного суду України

Право на трансплантацію органів як вид соматичних прав людини

Права людини є особливим надбанням людства, що постійно змінюються та удосконалюються у зв'язку із прогресом, що ми сьогодні спостерігаємо у всіх сферах життєдіяльності людини. У сучасності медична сфера досягла неабияких звершень, що надало можливість важкохворим пацієнтам повернутися до нормального функціонування, завдяки новітнім технікам у трансплантології стало можливим пересадка життєвонеобхідних органів, таких як нирка, печінка, легені та навіть серце. Світова практика проведення успішних операцій демонструє надзвичайні успіхи у сфері трансплантології, однак в Україні відзначається надзвичайно низькі показники із проведення таких операцій, що пов'язано із браком органів для пересадки.

Законодавець визначає трансплантацію як «спеціальний метод лікування, що полягає в пересадці анатомічного матеріалу людини від донора реципієнту і спрямований на відновлення здоров'я людини» [1]. Трансплантація органів та тканин можлива як від живих осіб так і від померлих, що і стає найбільш дискусійним аспектом у досліджуваному питанні.

У вітчизняному законодавстві декларується «презумпція незгоди» тобто людина, що бажає стати донором після своєї смерті повинна дати письмову згоду на посмертну трансплантацію своїх органів, за відсутності такої заяви дозвіл повинен запитуватись у родичів померлого. Дане питання включає в себе багатоаспектність людського усвідомлення та альтруїстичного ставлення до можливості стати донором після своєї смерті та морально-етичну складову, що також повинна враховуватись. Слід відзначити, що інститут церкви всіляко підтримує та ініціює донорство як вияв доброти та милосердя, адже тим самим

людина рятує життя іншим, що заслуговує на пошану та особливе ставлення до донора. На підтримку такої позиції Папа Римський Іван Павло II, зазначив «Людина, яка відходить в інший світ, повинна туди брати добрі справи, добрі помисли. Богу не потрібні органи» [2].

Важливість розвитку трансплантології сьогодні відіграє надзвичайно важливу роль як для пацієнтів так і для держави, що повинна забезпечувати та надавати найкращі умови у сфері охорони здоров'я для громадян. Руслан Салютін наголошує, що «однією з головних проблем посмертного донорства та взагалі трансплантації є нерозуміння соціальної значущості розвитку трансплантації. Операції з пересадки органів дороговартісні, проте комплексна терапія, наприклад пацієнта з термінальним цирозом печінки протягом певного часу обходиться значно дорожче трансплантації печінки. Річний гемодіаліз однозначно перевищує вартість самої трансплантації нирки. Коли менеджери в охороні здоров'я та економісти зважили всі за і проти, прийшли до висновку, що дешевше один раз зробити трансплантацію, після якої пацієнт повертається до нормального життя та роботи, а не проводить все життя прикутим до лікарняного ліжка» [3].

Аналізуючи міжнародний досвід країн де практика посмертної трансплантації органів є на високому рівні, ми вбачаємо, що декларування «презумпції згоди чи незгоди» не є ключовою у даному питанні, адже вибір стати донором залишається за людиною, що тим самим свідчить лише про свідомість та альтруїзм особи, що самостійно приймає рішення незалежно від загального декларування державою тих чи інших норм. У зв'язку із цим надзвичайно важливу роль відіграє державна політика щодо зміни суспільної думки про посмертну трансплантацію як до негативного явища для подолання страху та несприйняття, що панує сьогодні.

Прихильником залишення «презумпції незгоди» є також Я. Триньова, зазначаючи, що «якщо громадянин сам, або за допомогою засобів масової інформації дійде до висновку про необхідність правильно розпорядитись своїм тілом після смерті, то ця переконаність залишиться в його розумі на все життя.

Ці моральні настанови особа передасть наступним поколінням. А головне, незалежно від змін у законодавстві, зокрема наявності чи відсутності презумпції згоди, громадянин, який має власну тверду позицію як йому поступати в тій чи іншій ситуації, завжди діятиме гуманно» [4. с.361]. Ми погоджуємося із твердженнями автора щодо загального сприйняття посмертної трансплантації як до можливості виявити гуманність по відношенню до людей які потребують допомоги.

Висновки. Трансплантологія є сучасним методом лікування, що досягнув сьогодні надзвичайного прогресу. Низький рівень проведення таких операцій в Україні пов'язаний із браком донорських органів, що є найбільшою перепорою у розвитку даної сфери. Вважаємо, що першочергово необхідно спрямувати державну політику щодо посмертного донорства як до позитивного, альтруїстичного явища.

Список використаних джерел

1. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині: Закон України від 17.05.2018. Відомості Верховної ради. 2018, №28, ст.232.
2. Інформаційний ресурс Української Греко-Католицької церкви. Про трансплантацію людських органів говорили на круглому столі у Хмельницькому. URL: http://news.ugcc.ua/news/pro_transplantatsiyu_lyudskih_organiv_govorili_na_kruglomu_stoli_u_hmelnitskomu_64921.html
3. Міністерство охорони здоров'я України. «Розвинута трансплантологія в Україні є запорукою міцної та соціально здорової держави» URL: http://old.moz.gov.ua/ua/portal/pre_20140917_h.html
4. Триньова Я.О. Біоетика кримінально-правового забезпечення протидії злочинності: монографія. Харків : Право, 2019. 536 с.